

Ekonomická krize očima české veřejnosti – červen 2013

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v13-06</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.¹</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 6. 2013</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1023</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EV.37, EV.43, EV.44</i>
Zveřejněno dne:	<i>13. srpna 2013</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci červnového kontinuálního šetření se CVVM zabývalo otázkou ekonomické krize a jejích důsledků. Šetření konkrétně zjišťovalo, zda se lidé zajímají o dění okolo této krize, čeho se v souvislosti s ní obávají a jaký dopad tato krize měla na ně samotné nebo na jejich domácnosti.

Nejprve šetření zkoumalo, zda a nakolik se lidé o dění okolo světové finanční a ekonomické krize zajímají.

Tabulka 1: Zájem o situaci okolo světové finanční a ekonomické krize (%)²

	XII/08	I/09	III/09	IV/09	V/09	VI/09	VI/13
velmi se zajímá	13	13	19	9	12	8	8
spíše se zajímá	45	54	53	49	50	46	40
spíše se nezajímá	29	26	22	31	29	36	36
vůbec se nezajímá	12	6	5	9	8	9	14
neví	1	1	1	2	1	1	2

Pozn.: Procenta ve sloupci. V letech 2008 a 2009 se otázka na zájem týkala „světové finanční krize“.

Z výsledku šetření vyplynulo, že téměř polovina občanů (48 %) se o situaci okolo světové finanční a ekonomické krize zajímá, z toho 8 % „velmi“ a 40 % „spíše“, zatímco polovina (50 %) o ni podle svého vyjádření zájem příliš

¹ Šetření a tento text byly podpořeny grantem GAČR č. P404/11/1521 „Životní podmínky a spokojenost domácností v zemích SVE: propojení objektivních a subjektivních indikátorů“.

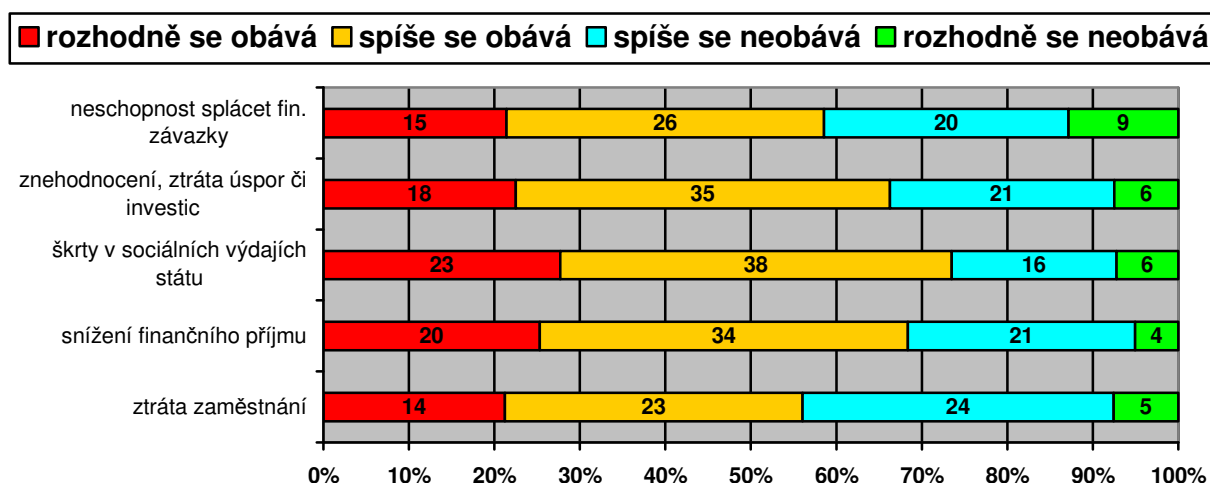
² Otázka: „Už několik let se hovoří o světové finanční a ekonomické krizi. Nakolik se Vy osobně zajímáte o situaci okolo této krize? Velmi se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, vůbec se nezajímáte.“

nejeví, včetně 14 % těch, kteří se podle vlastních slov o situaci okolo krize vůbec nezajímají. V porovnání s obdobím let 2008 až 2009, kdy se výzkumy opakovaně věnovaly tématu tehdy aktuální světové finanční krize, je deklarovaný zájem o tuto problematiku o něco nižší, což platí zejména o tehdejším březnovém výzkumu, kdy deklarovaný zájem kulminoval na 72 %. Následně ovšem došlo – patrně i vlivem vnitropolitických událostí, když mj. padla vláda Mirka Topolánka – k jeho rychlému a výraznému opadnutí, přičemž poslední dostupný údaj z června 2009 se od aktuálního výsledku liší už jen poměrně nevýrazně.

Podrobnější zkoumání dat přitom ukazuje, že zájem výrazně sílí spolu s rostoucí úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání. Z analýzy dále vyplynulo, že častěji zájem v tomto ohledu deklarují muži, podnikatelé a živnostníci, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci, dotázaní s dobrou životní úrovní a z hlediska politické orientace lidé řadící se k pravici. Naopak relativně nižší zájem šetření zaznamenalo především mezi studenty, nekvalifikovanými dělníky, dotázanými ve věku 15 až 19 let, ženami, dotázanými se špatnou životní úrovní a nevolíci bez preferované politické strany.

Šetření dále zjišťovalo, zda lidé pociťují či nepociťují obavy z některých konkrétních možných důsledků stávající krize pro ně samotné či pro jejich domácnost.³

Graf 1: Obavy z některých možných důsledků krize (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % k údajům v grafu tvoří podíly „neví“ a „netýká se“.

Tabulka 2: Obává se/neobává se některých možných důsledků krize (%)

	I/09	IV/09	V/09	VI/09	VI/13
ztráta zaměstnání	40/32	47/25	40/28	36/31	37/29
snížení finančního příjmu	55/27	64/24	60/25	56/27	54/25
škrty v sociálních výdajích státu	58/25	59/25	58/25	57/24	61/22
znehodnocení, ztráta úspor či investic	54/27	57/24	55/27	50/29	53/27
neschopnost splácet finanční závazky	37/31	40/25	38/28	31/31	41/29

Pozn.: Dopočet do 100 % k údajům v tabulce tvoří podíly „neví“ a „netýká se“, jednotlivé údaje reprezentují součty příslušných podílů „rozhodně“ a „spíše“. V roce 2009 se otázka týkala finanční krize.

³ Otázka: „Obáváte se nebo se neobáváte, že by Vás osobně nebo Vaši domácnost mohly v souvislosti s ekonomickou krizí postihnout následující okolnosti: a) ztráta zaměstnání, b) snížení finančního příjmu, c) omezení výdajů státu v sociální oblasti, d) znehodnocení či ztráta úspor nebo finančních investic, e) neschopnost dostát svým finančním závazkům (např. splácet leasing, hypotéku či půjčku.“

Z údajů v grafu 1 a v tabulce 2 vyplývá, že u všech sledovaných položek převažují obavy nad vyjádřeními deklarujícími opak. V případě „omezování výdajů státu v sociální oblasti“, „snížení finančního příjmu“ a „znehodnocení či ztráty úspor nebo finančních investic“ podíly těch, kdo v této souvislosti mají obavy, tvořily nadpoloviční většinu, u „neschopnosti dostat finančním závazkům“ a u „ztráty zaměstnání“ se tento podíl pohyboval na úrovni okolo dvou pětín, ovšem i tak celkem zřetelně převažoval nad názorem opačným, který v obou případech činil 29 %. U tří dříve zmíněných položek se pak podíly těch, kdo obavy nemají, pohyboval zhruba okolo jedné čtvrtiny.

V porovnání s posledním podobným výzkumem, který se uskutečnil v červnu 2009 a který zkoumal identickým způsobem obavy z možných důsledků „finanční krize“, se většina položek významným způsobem nezměnila. Pouze v případě „neschopnosti dostat finančním závazkům“ došlo oproti zmiňovanému šetření k zřetelnému nárůstu podílu obávajících se, a to celých deset procentních bodů, což ovšem představuje pouze návrat k hodnotám zaznamenaným jen nedlouho před tím v dubnu a květnu 2009. Kromě toho se ještě velmi mírně (o čtyři procentní body) zvýšil podíl obav spojených s dopadem „omezení výdajů státu v sociální oblasti“. Ostatní změny se pohybovaly v rámci výběrové chyby a nelze je pokládat za statisticky významné.

Z podrobnější analýzy vyplynulo, že z hlediska věku lidé od šedesáti let výše mají relativně častěji obavy z případného „omezování výdajů státu v sociální oblasti“ a ze „znehodnocení či ztráty úspor nebo finančních investic“. S výjimkou „znehodnocení či ztráty úspor nebo finančních investic“ u všech položek jsou obavy nižší mezi absolventy vysokých škol, naopak lidé bez maturitního vzdělání se častěji obávají ztráty zaměstnání, ti kteří mají pouze základní vzdělání (bez studentů a učňů) pak kromě toho vyjadřují i poněkud vyšší obavy z „omezování výdajů státu v sociální oblasti“ a „neschopnosti dostat svým finančním závazkům“. Ve všech zkoumaných položkách se obavy zvyšují s klesající deklarovanou životní úrovní domácnosti respondenta a totéž platí i o hodnocení ekonomické situace (s horším hodnocením ekonomické situace se pojí vyšší obavy z dopadů krize). Z hlediska současného zaměstnání vyšší míru obav ze ztráty zaměstnání vykazují vedle již aktuálně nezaměstnaných zejména lidé pracující v dělnických profesích, opačnou situaci lze vidět u vysoce kvalifikovaných odborných nebo vedoucích pracovníků a podnikatelů či osob samostatně výdělečně činných. Nezaměstnaní a dělníci mají rovněž vyšší obavy ze snížení příjmu, zatímco vysoce kvalifikovaní odborní a vedoucí pracovníci i zde vykazují menší podíl obávajících se. Důchodci, nezaměstnaní a kvalifikovaní dělníci vyjadřovali dále častěji obavy ze snižování výdajů státu v sociální oblasti, mezi studenty, vysoce kvalifikovanými odbornými nebo vedoucími pracovníky a rovněž mezi nižšími odbornými pracovníky a podnikateli se zaměstnanci bylo obávajících se v tomto případě relativně méně. Obavy ze ztráty nebo znehodnocení úspor nebo finančních investic vyjadřují častěji důchodci, naopak méně často tak činí studenti. Neschopnost dostat svým finančním závazkům relativně více tíží nezaměstnané a pracující v dělnických profesích, menší obavy v tomto směru pak vyjadřují studenti a vysoce kvalifikovaní odborní nebo vedoucí pracovníci.

Nakonec šetření formou otevřené otázky, na kterou mohli uvést až dvě různé odpovědi, zkoumalo, zda dotázaní již zaznamenali nějaké konkrétní dopady krize na sebe nebo na své domácnosti.⁴ Z výsledků vyplývá, že 30 % respondentů podle vlastního vyjádření nezaznamenalo v tomto směru žádné

⁴ Otázka: „Uvedte, jestli jste v důsledku ekonomické krize zaznamenal nějaké konkrétní dopady na Vás osobně nebo Vaši domácnost.“

dopady krize. Pokud jde o konkrétní dopady, nejčastěji se mezi dvěma uváděnými možnostmi objevovala špatná finanční situace domácnosti, nedostatek peněz či dluhy (28 %) a drahota, zdražování, inflace, zvýšení životních nákladů apod. (26 %). 13 % uvedlo ztrátu zaměstnání nebo obtíže s jeho hledáním, 9 % pokles příjmu, 5 % pokles životní úrovně, 5 % zhoršení situace v zaměstnání a 4 % úbytek zakázek či zákazníků. Jiné odpovědi svou frekvencí nepřekročily úroveň 1 %, 3 % dotázaných zvolila odpověď „nevím“.